

de pèrdua de la -s- en el masculí; val a dir que trobo una nota mutilada d'un *Campofragoso* no sé on, que apareixeria abreujat en *Capofro*, amb tilde llarga damunt de la *a* fins al cap del mot, en un doc. de mj. S. xv.

Vall Ferrera, V. Ferrera Vallfogó, V. Vallfogona

ð) a g

VALLFOGONA

VALLFOGONA de Ripollès, poble uns 10 k. a l'E. de Ripoll, en la vall que baixa del Coll de Santigosa, a un terç del camí d'Olot.

PRON. *balfugóna* a Ripoll i a St. Joan de les Ab. (Casac. 1920); a Besora, 1953 (S. XIII, ape. 21). *Gentil.*: *vallfagonins* (ibid.).

MENCIONS ANT. 837-8: «Serra de *Valle fecunda*» paral·lela al riu Ter (*Tezer. MarcaH.*, c. 849; Alsius, *Nom.* 223, 48); 875: Serra *Vallefecunda* (Monsalv. xv, 16); 900: «in *Valle Facunda*, ubi vocant *Ipsas Tendas*» (St. Bernabé de Tenes) (Udina, *Arch. Condal*, doc. 12); 914: *Valle fogonda* (Mons. xv, 81); 954: *Valle fecunda* (Monsalv. iv, 183); 984: *Valle Fecunda* (Abadal, *Eixalada*, p. 211); 1005: «rivo de *Valle fecunda*» (BABL i, 339); 1127: *Vallefecunda* (cit. amb *Milany*: CCandi, *Mi.Hi.Ca.* ii, 462); 1150: Stus. Julianus de *Vallefecunda* (Villan. *Vi.Li.* viii, 250); 1280: *Vallefecunda* (CCandi, *Mi.Hi.Ca.* ii, 462); 1359: *Vall Fogona* (CoDoACA xii, 32; cf. Monsalv. xvii, 156).

II. VALLFOGONA de Balaguer a l'esq. del Segre, 6 k. dret al S. de Balaguer.

PRON. *balfugóna* a Albesa, *balfugóna* a Alfarràs, *balfuóna* a Algerri i Torrelameu (Casac. 1920).

MENC. ANT. 1180: *Valle Fecunda* (Kehr, *Papsturk.*, 498); 1313: *Vallfogona* (BABL xii, 380); 1359: *Vallfogona* (CoDoACA xii, 26).

III. VALLFOGONA de Riucorb, poble de Segarra, uns 18 k. al SSO. de Cervera, prop del límit amb la Conca de Barberà.

PRON. *balfugóna*, amb gentilici *vallfagonencs*, a Belltall (Casac. 1920). (Cf. *G.G.C.*, Lda. 59).

MENC. ANT. 1116: «in comit. Minorisa, in chastrum *Vallfogona*, afr. in term. de *Amenla*, II te. de Albió, III te. de *Xecura*» (MiretS., *Templ.* 346n.); 1188: «ego Gombaldus de *Oluja* --- *Valle Fecunda* --- *Valle Facunda* --- *Valle Fecunda*» (MiretS. o. c. 157); 1199: «aque *Valle Fecunda* a (el riu Corb, que després anomena: rivo quod vocant *Sanillós*)» (MiretS. o. c. 158); 1199 i 1203: «sig. Petri de *Valfagona*» (*Cart.* de Poblet, pp. 82, 134); 1331: «eccl. Ste. Marie *Vallisfecundae*». I en les llistes de 1336 i 1339: *Vallisfecunda*, *Vallefecunda*, en la de 1332: eccl. de

Vallisfecunde (Junyent, *Mi.Griera*, 378, 386, 388, 384); 1393: *Vallfegona* (BABL xii, 193); 1396: *Valfaguona* (bis) (BABL x, 423); 1416: *Valfaguna* (MiretS. o. c. 455) (3 vegades). *Bibl.*: Ramon Corbella, *Hist. de Vallfogona*, 1892, 2ª ed. 1912 (cf. BABL xii, 192); i Fc. Corbella, *Bu. A. Exc. C.* iii, 128-168.

IV. Una altra VALLFOGONA, avui arruïnada, havia estat parròquia de l'Alt Berguedà, *Sant Cristòfol de Vallfogona* (SerraV., *Pinós i Mtpl.* iii, 209): a. 984: «Sancti Christophori --- ipsa *Valle Fecunda* ---», cit. junt amb *Falgars* (doc. suspecte, però no els següents); 1288: *Valfugona*, i un altre de 1288: *Vallefecunda* (SerraV. iii, 211); 1298: *Sti. Christ. de Vallefecunda* (ib. 212); 1325: *Valfegona* encara «parrochiam Beati Christ. *Vallis fecunde*» (ib. 213) i 1376 (ib. 216). Crec que 1373 es refereixen al mateix lloc, dos docs. de Poblet (que tenia moltes possessions en el Berguedà): 1171 i 1198: *Vallem Fagundam* (*Cart.* de Poblet, pp. 186 i 184).

V. Entre el Priorat i l'Ebre, term. de Tivissa: VALLFOGONA, partida en el camí dels *Burgans*, i barranc de V. o *Vallfavona* (*Antiga Tivissa*, p. 307). Ja c. 1340: *La Vayl Fagona*, en el Capbreu d'Entença, 6rª (i p. 232).

VI. Pron. «a *balfugóna*», mas antic a La Selva, te. Llorà (XLIV, 111).

VII. Potser també fou antic, en els afores de la Pobla de Lillet (cf. IV) si bé avui reduït a «can *balfugóna*» hostal ja englobat en la població (1933, exc. 233 Ll i 87).

ETIM. VALLIS FECUNDA per la fertilitat de les valls, termes i llocs que duen aquest nom; amb l'assim. *e - ó > o - ó* que és quasi de llei en fonètica catalana (fonoll FENUCLU; ferroll VERUCLU × FERRUCLU, etc., cf. *LleuresC.* 296). Ocasionalment s'hi propagà a la *e* següent el timbre de la *a* de *Vall-*, d'on la var. menys freqüent *Vallis Facunda* o *Fagunda*, que apareix en algunes de les mencions antigues.

Prop de *Vallfogona* (I), hi ha *Fogonella*, que ve a ser-ne un «diminutiu toponímic» (a la manera de *Gironella*/*Girona*, *Avinyonet*/*Avinyó*, *Anglarill* etc.), com dient 'la petita (vall) *Fogona*', és un mas antic i important, vora el «Pont de Fogonella», ja prop de Montesquiú i del riu Ter, entre aquests, *Vallfogona* i Besora (*fugunèla* oit 1954 a Besora, XIII, ape., p. 5).

Un curiós i interessant parònim *B-* o *Vallfogó* és antic i amb arrelament a Mallorca. Es podria pendre per una mera forma masculina, variació del NL repetit del Princ., comparable superficialment a les parelles *Barceló*/*Barcelona*, *Tarragó*, *-ona*, casos, però, d'altra gènesi: (-ONE ací, -UNDA aquí); però la pron. local *balfogó*, amb *b-*, suggereix una història diferent com s'ha apuntat ja en el vol. i, 57: com nom mossà-